

schrijvende synodes kan dit eveneens worden waar gemaakt, doch te dezer plaatse moge met deze enkele vermelding worden volstaan.

Aanvaardt men de m.i. juiste stelling, dat in het algemeen de Belijdenis rechtsnormen van hogere orde bevat dan de K.O., dan is er nog op te wijzen, waarom een dergelijke bekrachtiging van de tuchtmaatregelen der synodes 1944 e.v. zo uiterst gevaarlijk is. Art. 7 N.G.B. bevat nl. de regel, dat noch de gewoonte, noch de conculien, decreten of besluiten gelijk mogen worden gesteld met de Waarheid Gods. Van deze regel wordt een holle phrase gemaakt bij de synodocratische uitlegging van art. 31 K.O., daar immers daarbij een beroep op Gods Woord pas effect heeft zodra een synode zich met bewijzen overtuigt, dat haar handeling fout was. Hierdoor heeft het kerkrecht gezegd over de belijdenis als in 1816. De synode is niet langer meer in de positie van lasthebster, d.w.z. van ondergeschikte, die aan haar meesters, de kerken, verplicht is tot het uitbrengen van verslag op de voorgeschreven wijze (art. 34 K.O.) van de haar opgedragen werkzaamheden, doch zij heeft de rollen omgekeerd: de kerken moeten naar haar pijpen dansen in strijd met 't Schriftwoord: De dienstknecht is niet meerder dan zijn heer, noch de gezant dan die hem gezonden heeft.

Hier ligt naar het burgerlijk recht het criterium: een synode is geen orgaan der kerken; de kerken elk voor zich hebben maar één orgaan: de raad der kerk. Een orgaan heeft steeds geen volmacht tot handelen te krijgen: het heeft volmacht krachtens zijn benoeming op grond van de geldende statuten. Afgevaardigden naar meerdere vergaderingen krijgen steeds opnieuw volmacht tot handelen; zij kunnen niet volstaan met zich op een benoeming als ambtsdrager te beroepen en behoeven in principe dan ook de kwaliteit van ambtsdrager niet te bezitten om als afgevaardigde te worden aangewezen, al schrijft art. 41 K.O. dit als ordemaatregel wel voor. Op de Dordtse synode waren dan ook wel niet-ambtsdragers afgevaardigd.

Ter beoordeling van de al dan niet rechtmatigheid van de uitstoting van Bergschenhoek behoort m.i. te worden onderzocht:

1. of er een geldige reden voor een dergelijke uitstoting aanwezig was van een dusdanig belang, dat die handeling ook gewettigd was;
2. of de uitstoting is uitgevoerd op een wijze, die de toets der redelijkheid en billijkheid kon doorstaan;
3. of de uitstoting geen daad van willekeur ople-

„Anders denken” een beletsel voor „hereniging”?

Iemand schreef mij of ik naar aanleiding van enige vragen zijnerzijds nog wat nader wilde ingaan op de kwestie der z.g. hereniging.

Met alle genoegen

M'n correspondent heeft begrepen, dat ik hereniging onmogelijk zou achten, ook indien de leerbesluiten en de schorsingen en afzettingen voor zover dat nog mogelijk is, zouden worden ingetrokken, omdat, zo schrijft hij, in synodale kringen anders over kerkregering gedacht wordt dan bij ons en er verschillende andere frontverschuivingen zijn aan te wijzen.

Anders gedacht over de kerkregering.

We moeten even weten, wat daaronder te verstaan is.

Ik meen, dat er in de gereformeerde kerken geen twee predikanten zijn, die precies tot in bijzonderheden, gelijk denken b.v. over 't Verbond. Zal de een de ander daarom lastig vallen? Niemand die 't zal aandurven zoets ook maar te beweren. Niemand heeft daartoe 't recht, als de ander niet in strijd komt met Schrift en Belijdenis.

Stel nu echter, dat van twee ambtsdragers de een „anders denkt” dan de ander over, noem nu maar op: Christus' Godheid, en iemand daarvoor denkt en spreekt op modernistische wijze; of over Christus' voldoening, en oordeelt, dat ze aanvulling behoeft door onze goede werken; of dat iemand ontken de eenmaligheid van Christus' offerande; of de Schrift-inspiratie loochent, en daardoor dus met Schrift en Belijdenis in strijd komt — zeggen we dan: nu ja, de een denkt wat anders dan de ander?

Zo staat het nu inderdaad met de kerkrechtelijke theorie, die in de gebonden kerken tot norm werd verheven en diensvolgens werd toegepast.

Een synode met eigen macht en staande boven de kerkeraden. Daarom: zwijgen, kerken en kerkleden, als de synode gesproken heeft — aan allen past l o y a l e m e d e w e r k i n g bij de uitvoering van het beslotene. Iemand is overtuigd: wat de synode besloot, gaat in tegen Gods Woord? Dan mag hij (zwijgend) een gravamen indienen bij de volgende synode, maar stemt ze met de ingediende bezwaren niet in, dan past alléén maar onderwerping. Voorts: zwijgen, zwijgen; alleen toen de synode niet langer tegen de stroom op kon, werd de bestraffing van de overtreding van het zwijgverbod niet meer toegepast. Maar nog steeds wordt officieel geëist: onderwerping, minstens de facto, aan hetgeen de synode eenmaal geliefde te besluiten. Dus: ook al zou een synode flagrant ingaan tegen Schrift en Belijdenis, men moet

vert, gelet op verscheidene andere kerken, die tot dezelfde daden of — naar de door de synode aangelegde maatstaven, (waarbij haar gezindheid geen rol speelt) — nog ergere daden waren gekomen en ten aanzien waarvan deze maatregel niet werd genomen, m.a.w. of er wel gehandeld is naar de regel: gelijke monniken, gelijke kappen;

4. of aan alle formele vereisten voor een dergelijke uitstoting is voldaan.

Het boek van Ds H. J. Schilder „Op de Grens van Kerk en Secte” zal over een en ander wel licht kunnen verschaffen.

(Ter voorkoming van misverstand zij na het voorafgaande nog opgemerkt, dat, wanneer een synodale lasthebster buiten haar bevoegdheid handelt, zij uiteraard niet meer als lasthebster haar lastgeesteskerken bindt, doch zichzelf. Door bekrachtiging is, zoals we hebben gezien, eerstgenoemde binding er wel: ratihabito mandato comparatur).

Het is nu tijd om op mijn uitgangspunt terug te komen. Door het verlenen van rechtspersoonlijkheid ex-art. 84 K.O. aan gemeenschappelijke bezittingen wordt voorkomen, dat indien één of meerdere leden van het kerkverband uittreden of worden uitgestoten, zij aanspraak kunnen maken op een evenredig deel dier bezittingen. Ik laat nu even in het midden of deze regeling in ons kerkrecht thuis hoort — er zijn daar zeker argumenten voor aan te voeren — en of art. 11 van de Statuten der Stichting Emeritering, dat wel een vergoeding aan een uittredende kerk toekent niet juist is, gelet op de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk. Het zal echter duidelijk zijn, dat volgens het thans vigerende art. 84 K.O. alle synodale kassen en andere goederen, zoals van de Theologische Hogeschool toekomen aan de kerken, die in het verband gebleven zijn. En ik meen door dit opstel althans in beginsel aannemelijk te hebben gemaakt, dat dit recht aan de Vrijgemaakte Kerken toekomt, hetgeen tevens inhoudt, dat de Synodocratische Kerken deze goederen onrechtmatig in haar bezit houden. Qua rechtsbeslissing is de uitspraak van het Hof te Amsterdam inzake Vleuten-de Meern van 17 April 1947, dat de uittredende gemeente geen rechten op de gemeenschappelijke goederen van het verband kan doen gelden, m.i. dus juist.

Ik meende er goed aan te doen het goed recht en niet minder de plicht tot vrijmaking en voortgaande vrijmaking ook in dit opzicht aan te tonen.

Mr L. ROELEVELD.

altijd beginnen zich te onderwerpen.

Dit is niet een kwestie van „anders denken”, waarbij men na enig praten wel tot overeenstemming kan komen.

Hier is de Heilige Schrift in geding, en de Belijdenis, en de Kerkorde.

Beginnen ons aan mensen-uitspraak te onderwerpen? Dit is rechtstreeks in strijd met het eerste gebod van Gods wet. Boven alle mensenwoord staat Gods Woord; alle mij bevelend mensenwoord heb ik aan dat Woord te toetsen. Ons wordt door Christus bevolen eerst (vóór alles) te zoeken in heel het leven en met alle krachten Gods Rijk en Gods recht (Matth. 6:33). Alle dagen van de week. En elk uur van elke dag. En bij alles, dat mensen ons opleggen.

Om 9 uur morgenochtend moet ik bij alle ding, dat om beslissing vraagt, eerst zoeken Gods Rijk en Gods recht. En om kwart over 9 precies zo. En om 7 uur 's avonds niet anders. Wat van God is, heeft voorrang. Al wat van mensen is, komt op de tweede plaats. Daarom nooit beginnen met onderwerping aan mensenwoord. Eerst toetsing van mensenmening aan Gods Woord. Vóór de tweede tafel van Gods wet (verhouding tot de naaste) staat nog steeds de eerste tafel (verhouding tot God). Eerst komen in 't Onze Vader Gods Naam, Rijk, Wil; dan pas komt onze nooddrift. Eer ik mensenwoord gehoorzaam, moet ik weten, wat de Here zegt, of Hij mij toestaat, dat mensenwoord te aanvaarden en er voor te buigen.

En blijkt 't, dat mensenwoord strijdt met Gods Woord, dan mag ik niet zwijgen. Allermint in Gods kerk. Dan ben ik gehouden een meerdere vergadering, die tegen Gods Woord in opstand gekomen is, daarop te wijzen en haar te vermanen, haastig van haar boze weg terug te keren. Maar tevens de kerken, die door zulk een vergadering verleid worden tegen God op te staan, te waarschuwen geen ogenblik de gehoorzaamheid aan mensen te stellen boven de gehoorzaamheid aan God. Is dat revolutie? Dat is kinderplicht. Dat is kinderlijke vrede en kinderlijke gehoorzaamheid jegens onze hemelse Vader, en tevens broederliefde.

De echo van deze Schriftuurlijke taal geeft onze Geloofsbelijdenis in artikel 7; de oudste Nederlandse druk van 1562 heeft daar, als Psalm 62:10 geciteerd is: e n a n h a a r (d.i. der mensen) w i j s h e i d k a n G o d n i e t o n d e r w o r p e n w o r d e n. Zo is het. En daarom hebben wij deze menselijke hoogmoed en tyrannie met alle kracht te weerstaan. — Gelijke taal spreekt ook art. 32 der Ned. Geloofsbelijdenis (Christus, onze enige Meester) en art. 31

Voor 80 jaar

TWEE PRETENDENTEN

Alle schrijver, die geen vreemdeling in ons hedendaagsche Jeruzalem is, weet, dat het groote geschilpunt tusschen de Christelijk-historische richting enerzijds en de revolutionaire groepen anderzijds, ten principale juist hierin ligt, dat wij het Christendom huldigen als het LEVENSBEGINSEL bij uitnemendheid, waardoor geheel de opvatting van het recht, van den Staat en van de wet beheerscht wordt, terwijl onze tegenstanders er slechts de som in zien van eenige bruikbare redelijke beginselen, als daar zijn: matigheid, spaarzaamheid, rechtvaardigheid en nederigheid. Denk aan de schoolwetstrijd over artikel 23, en elk betoog ter staving van dit geschilpunt zou mat zijn.

Dienovereenkomstig was onzerzijds dan ook gesproken van „HET BEGINSEL dat thans heerscht en ontroond moest worden”, waarop we volgen lieten:

„Daartoe nu bieden zich slechts twee wegen aan. Voor de kroon van HET MAATSCHAPPELIJK BEGINSEL zijn slechts twee pretendenten. Men moet of vooruit of terug. Terug naar het CHRISTENDOM, of voortlopend op de baan der revolutie naar het SOCIALISME”.

„Standaard”, 3 Mei.

(Jesus Christus, de enige algemene Basischop en het enige Hoofd der Kerk).

En deze gedachte is voor het kerkelijk samenleven vastgelegd in art. 31 K.O., waarvan het tweede deel door de gebonden kerken volkomen ontkracht is. De zin is bij haar geworden (las men ooit zulke onzin?): je moet aan alle besluiten van de synode gehoorzaam zijn, tenzij deze ze intrekt. En dat noemt men dan: juiste interpretatie, dat schoonschijnend verleidelingswoord van onze dagen, waardoor men klare uitspraken precies het tegenovergestelde laat zeggen van wat er staat.

Van dat tweede deel van art. 31 zelde Prof. Rutgers: dat is een van de beide grondpijlers der Reformatie. Neem ik die pijler dus weg, dan valt daarmee de Reformatie; dan zijn de kerken, die deze sloping toelaten, geen gereformeerde kerken meer.

De synode opperkerkerad? Zodat ze allerlei kerkelijke zaken gaat behandelen en beslissen zonder daartoe door de kerken gemachtigd te zijn? Zodat zij, rechtvaardig tegen art. 79 K.O. in, ambtsdragers gaat schorsen en afzetten? En ten slotte zegt: U kunt er zich maar bij neerleggen, want wat de synode besloten heeft, dat hebben de kerken besloten?

Moeten we nu nog over deze dingen gaan praten? Om dan, in 't allernuistigste geval, te horen: Hé ja, nu U 't zegt, nu zien wij het ook!? Dingen, die al honderd keer, neen wel honderden malen, de gebonden kerken voorgehouden zijn — en daarover nog eens praten? Een compromis is hier niet mogelijk. Er is geen vergelijk mogelijk tussen het „ja!” van de Schrift en het „neen!” van de mens.

P. D.

* Een mogelijk da capo riskeren?

Zolang de gebonden kerken niet royaal hun onschrijftuurlijke kerkrechtelijke regelen intrekken, is „hereniging” uitgesloten.

Wij mogen niet.

Om Gods wil.

Wij mogen niet.

Om der kerken wil.

Want stel eens, dat de kerkrechtelijke norm-verandering en vermindering blauw-blauw gelaten werd, wel dan kon na verloop van tijd weer eens iemand opstaan die Deformatie-brochures ging schrijven à la Hepp, en op de manier van H. H. Kuyper de kerken opzweepte om een onderzoek in te stellen naar afwijking van de „gangbare meningen”, zodat men weer commissies ging benoemen en „leerregels” afkondigen met binding en schorsingen en afzettingen — wat de synode besluit, besluiten immers de kerken? En dan weer de kans lopen, dat getrouwe ambtsdragers en leden als scheurmakers en muitsers op de synodale kaak worden gesteld, en beroofd van het hun rechtmatig toekomende kerkegoed aan de verachting worden prijsgegeven?

Vragen is hier antwoorden.

P. D.

* Willen de vrijgemaakten niet het onderste uit de kan hebben?

Zulk een opmerking wordt wel in synodale kringen gehoord.

Is ze juist?

Ik geloof er niets van.

Aan 't genoemde spreekwoord ligt de gedachte ten grondslag, dat iemand al te begerig is; dat hij overvraagt; dat hij meer wil dan hem toekomt.

'k Ben me niet bewust, dat de vrijgemaakten meer vragen dan ze met Schrift, Belijdenis en Kerkorde in de hand mogen vragen.

En moeten vragen.

Er zijn nu eenmaal in de Gereformeerde Kerken Formulieren van Enigheid. Het accoord van kerkelijke gemeenschap. En een op grond daarvan aanvaarde Kerkorde.

't Gaat er niet om, het onderste uit de kan te willen hebben.

't Gaat er om, als we bij 't beeld blijven, dat we na „hereniging“ drinken uit één kan, DIE GEVULD IS MET KLARE WIJN, en niet met een mengsel van Schrift + menselijke wijsheid, zoals b.v. de improvisaties van Dr. Kuyper over 't verband van doop en wedergeboorte, of de onschrijftuurlijke, noodlottige kerkrechtregels van de (omgezwaaide) Dr. H. H. Kuyper en Dr. Nauta. P. D.

Nagift Orgelfonds

Onder vriendelijke dank van N. N. uit Zwolle via een pr. uit Kampen ontvangen f 1.— P. D.

GEZINSLEVEN

Aangaande mij en mijn huis

Schrik van rondom.

Wie de zonde doet, is een dienstknecht der zonde; of eigenlijk: is een slaaf der zonde. Zo een mist de vrijheid van beweging. Altijd en overal laat de aarde haar macht over hem gevoelen, en moet hij zich naar haar schikken, zoals een slaaf steeds het dreigend oog van zijn meester op zich voelt gericht.

Wij zien het met Jozefs broers. Sedert zij zich aan hem hebben vergrepen, de een met minder vrijmoedigheid en sterker protest dan de ander, maar toch allen schuldig — sedert zij allen mee de verantwoordelijkheid voor deze gruwel dragen, zijn zij, die Jozef als slaaf verkochten, zelf slaven der zonde geworden — en behield de slaaf Jozef (zelfs toen hij bovendien nog in de gevangenis opgesloten werd) zijn vrijheid.

Wie hen ziet, fiere, forse kerels, geducht in hun verschijning en optreden, moet wel menen, dat ze voor niemand vervaard zijn, maar onbevreesd hun eigen gang gaan. En toch — hoe klein is hun hart. Bij het geringste dat hun overkomt, zonder dat ze het kunnen verklaren, staat die zonde in al haar verschrikking weer dreigend voor hen en verlamt hen. De herinnering er aan is hun als een leeuw op de weg, die hun het voortgaan belet.

Zelfs de naam „Egypte“, waarheen ze hun broer verkochten, jaagt hun vrees aan. De gedachte, dat ze er heen moeten, vervult hen met bange voorvoelens!

Honger lijden zij: hun vader, maar ook zij zelf en hun kinderen en hun vee. En natuurlijk weten ze ervan, dat in Egypte koren te krijgen is, nog eerder dan hun vader er van weet. Maar zij beginnen er niet over. Pas toen ook Jacob de geruchten bereikten, brengt hij de mogelijkheid ter sprake, dat zij naar Egypte aftrekken, om koren te kopen. Maar zelfs dan aarzelen ze nog, zodat de oude vader hen moet aanzetten tot eindelijk eens te gaan! „Waarom ziet gij op elkander?“ — vraagt hij verwonderd. Hij begrijpt er niets van. Zij zelven zoveel te beter. Maar ze durven het niet zeggen — en ze durven niet langer hun vertrek uitstellen. Ze gaan — maar met een bevend hart. Toch spreken ze zichzelf moed in. „Och neen, gevaar is er toch eigenlijk ook niet. Want Jozef zullen we er zeker niet ontmoeten. Die is al lang dood. Natuurlijk is die dood. Die is voorgoed weg!“

Met lood in de schoenen treden ze het paleis van de onderkoning binnen, hopen, dat het alles goed zal aflopen. Ze zullen hun best doen! Geld hebben ze; ze zullen zich eerbiedig jegens deze heer gedragen; en buigen zich diep voor hem neer, zoals het behoort. Wie weet hier in Egypte iets van hen af! En toch, gerust zijn ze niet.

Ja, daar begint het al. Het onweer, waarvoor ze al steeds bang waren, begint op te zetten! Streng ziet de vreemde heer in zijn prachtig Egyptisch koninklijk gewaad op hen. Zelf durven ze hem nauwelijks in de ogen te zien — en dan barst hij tegen hen los: „Gij zijt verspieters!“ En als kwajongens, die betrappt worden, willen ze zich verontschuldigen: „Neen, mijnheer, wij zijn geen verspieters; wij zijn vroom; nooit geen kwaad gedaan!“ Van vrees verliezen ze de heerschappij over hun tong en flappen er maar wat uit, ook wat met het geval niets te maken heeft. En op de achtergrond staat die zonde daar weer, en kunnen zij er niet aan ontkomen ze ter sprake te brengen. „Wij zijn met z'n tiene als broers hier, uit Kanaän; zoons van één vader“. Nu, dat gaat nog! Maar dan gaan ze verder: „Eigenlijk zijn we met z'n twaalfen“. Ja, wat heeft dat er mee te maken? „De kleinste is nog bij vader thuis en de ene is niet meer!“ Zonder dat het nodig was, hebben ze het hele geval, die gruwel aan hun broer bedreven, weer opgeroepen. En gevoelen zich weer diep-schuldig; en vrezen ze het ergste. Eénmaal moet toch de straf komen. Het is niet meer te keren! Het begint al: alle tien opgesloten; één naar Kanaän terug, om die kleinste op te halen. Zo zitten ze drie dagen in doodsangst. Dan worden ze opgehaald: „Negen mogen naar huis gaan en de jongste ophalen; maar één blijft hier!“

Wat ze al lang gedacht hadden, maar waar ze nooit over spraken — dat perst nu naar buiten: „Wij zijn schuldig aan onze broeder. Daarom komt deze benauwdheid over ons (óf ze het ook benauwd hadden; ja, de zonde is geen zachte meester!), omdat wij niet hoorden, toen wij de benauwdheid zijner ziel wel zagen!“

En Ruben voegt er verwijtend aan toe: „Ik heb je nog gewaarschuwd! Maar jullie hebben niet willen horen — en nu wordt zijn bloed gezocht!“

Neen, niet gezocht door deze onderkoning, die nergens van weet, zoals ze meenden —, maar gezocht van de Here, de God hunner vaders! Dat is het benauwende!

Dat is het begin; ja, nog maar het begin! Wat zal nu volgen! Waar moet het op uitlopen!

Het feit, dat ze met gevulde zakken huiswaarts keren, met teerkost voor de hongerende mensen en dieren, vermag niet hun harten met vreugde te vervullen. Alleen reeds niet, doordat ze Simeon moeten achterlaten; en dat ze de boodschap meekregen: „Als gij op uw tweede reis om koren die jongste niet meeneemt hier naar toe, dan zal ik u als verspieters behandelen en is er zeker geen brood voor u beschikbaar“ — stemt hen somber. En nu reeds peinen ze zich mee, hoe ze met deze ongelukstijd bij vader aan moeten komen; en kwelt het hun ziel, als ze bedenken welk een verdriet ze hun oude vader daarmee zullen aandoen!

Maar het meest worden ze gedrukt, doordat ze zich niet kunnen ontworstelen aan de gedachte, dat de Heere bezig is het bloed van hun broer te zoeken, en dat Hij daarmee dóór zal gaan, totdat..... Ja, wat zal het einde zijn?

En toen, nog onder de indruk van de eerste slag, daar barst het onweer van Gods toorn over hun gruweldaad opnieuw los. Terwijl ze even in de herberg rusten en een der broers zijn zak opent, om daar wat voer uit te nemen voor zijn ezel — daar valt zijn oog op geld, het geld, dat hij eerlijk afgedragen heeft, toen zijn zak gevuld werd; hetzelfde geld. Het was weer-gekeerd in de zak! „Maar hoe? Hoe kan dat? Wat mag dit betekenen. Hier zit wat achter!“ Zo denken al de broers er over, toen zij ervan hoorden. Hun nog niet tot rust gekomen hart krijgt een nieuwe schok, zó erg, dat gezegd moet worden: „Het hart ontging hun leden!“ Ze begrepen er niets van, en tegelijk misten ze de kalmte, zich er op te bezinnen, wat hun te doen stond; als met lamheid stonden ze geslagen; een onbestemde vrees deed hen sidderen. „Zij verschrikten“, zegt de Bijbel. En ze zeiden tegen elkaar: „Wat is dit, dat God tegen ons gedaan heeft?“

Naar een Christelijke vereniging der standen

III.

Tot de ontwikkeling van het Gereformeerde leven, het doel, dat „De Reformatie“ zich heeft gesteld, behoort ook, dat wij onze christelijke sociale en economische activiteit, zoals gezegd, laten beheersen door het Woord Gods en daarbij ons laten leiden door onze kerkelijke belijdenis, die er immers een is voor het gehele leven. Wij duchten het gevaar van een oecumene, die allen, die de Christennaam nog willen dragen tot één grote gemeenschap wil samensmeden. Wie de praktijk van de Christelijke organisaties nagaat, moet constateren, dat deze organisaties in hun werking van leden tegenwoordig eenzelfde ruime begrenzing stellen. Wij komen daartegenover beslist uit met en willen ook niet anders zijn dan een Gereformeerd Maatschappelijk Verbond. Wie ons tegenwerpt, dat dan ons getal klein zal zijn en blijven en dus dienovereenkomstig ook onze macht en invloed, antwoorden wij, dat wat het eerste betreft, dat kleine getal, dit dan is overeenkomstig onze feitelijke, niet opgeschroefde positie in deze wereld. Het is beter zich dit alles nuchter bewust te zijn, dan te leven in de schijnwereld van de grotere getallen met geringe intrinsieke waarde. En wat die macht en invloed betreft, dát geven wij in Gods hand, daar men macht en invloed in deze wereld, Gode zij dank, niet altijd kan afmeten naar getal en maat. Dit hangt, gelijk alles, af van Gods zegen. Die meer dan eens door hetgeen klein en veracht was hetgeen groot en verheven was heeft willen beschamen.

Juist door deze scherpe, principiële begrenzing zullen wij onze medeburgers in dit land en ook onze medechristenen onder hen, meer ten zegen kunnen zijn, dan wanneer wij hen en onszelf laten leven in een wereld van 'n zekere algemene, christelijke verbondenheid, die steeds meer zal blijken op schijn dan op werkelijkheid te berusten en waarvan ook geen reformerende kracht kan uitgaan op hen, die van ons verschillen.

Behalve de in het bovenstaande gegeven motivering van het goede recht van de oprichting van het GEREFORMEERD MAATSCHAPPELIJK VERBOND, zouden wij gaarne nog op een ander motief de aandacht willen vestigen, evenzeer van belang o.i.

Wellsaar introduceren ook wij een Gereformerd Werkgeversverbond en een Gereformerd Werknemersverbond. Doch wie zou zeggen, dat wij naast elk der beide bestaande christelijke organisaties een eigen, nieuwe hebben geplaatst, zou aan een zeer kenmerkend verschil zijn voorbijgegaan. Het C.N.V. en het Verbond van Chr. Werkgevers in Nederland zijn verschillende organisaties, die elk bepaalde groepen van christenen in hun organisaties willen omvatten. Zij mogen contacten hebben en elkander niet vijandig gezind zijn, zodat men ze nog niet behoeft

Aan onze Broeders en Zusters.

Van verschillende zijden daartoe opgewekt, hebben ondergetekenden een comité gevormd, dat bereid is gelden in ontvangst te nemen voor een sober monument op de graven van Prof. Schilder en Prof. Holwerda.

Het spreekt vanzelf, dat wij niet opwekken een bedrag voor dit doel beschikbaar te stellen. Wij delen alleen mee, dat wij gaarne voor dit doel giften willen ontvangen en in overleg met de families voor de werkelijkheid van het genoemde plan D. V. hopen te zorgen.

Ds E. T. v. d. BORN.
Ds O. W. BOUWSMA.
Ds H. KNOOP.
Ds C. H. LINDEBOOM.
Ds J. O. MULDER.
Prof. C. VEENHOF.
Ds G. VISSE.
Ds J. DE WAARD.

Men gelieve zijn giften te storten op Girorekening No. 338475, t.n.v. Ds O. W. Bouwsma. Andere bladen worden verzocht dit bericht over te nemen.

Wat ze al vermoed hadden in Egypte, wordt nu voor hen bange werkelijkheid: God is met hen bezig! Hij zoekt hun zonden thuis. En ze weten het: „Vreselijk is het te vallen in de handen van de levende God!“

De andere zakken hebben ze maar dicht gelaten. Durfden zij ze niet openen? Ik vermoed het. Stel eens voor, dat ook daarin het geld teruggekeerd was! Maar eenmaal thuis gekomen, moesten de zakken geopend worden. En ja, het geld van elk der andere broers lag in elks eigen zak. Is het wonder, dat we lezen: „zij en hun vader waren bevreesd!“ „Schrik van rondom!“

HUISMAN.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

te kwalificeren, om een woord van Sikkels te gebruiken, als organisaties „tot strijd en tot nijd“, toch leven zij elk een gescheiden leven. Merkwaardig is, dat zij samen ijveren voor een gemeenschap in de ondernemingen en in de bedrijfstakken, straks door middel van de op te richten bedrijfsschappen en productieschappen als organen van de Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Zij doen dit, omdat zij ijveren voor de idee van de gemeenschap in de arbeid, welke gemeenschap zij dan samen met de humanistische organisatie van werkgevers en werknemers met die van de R.K. volksgroep als protestants christelijke zuil, mede zullen helpen schragen. Nu zijn de lasten wel ongelijk verdeeld, met name wat de werknemersorganisaties betreft, zodat de zaak er scheef en afzakkend bij komt te hangen, gegeven, dat de zuil van het N.V.V. een lengte heeft van 7, van de K.A.B. van 5 en het zuil-stompje van het C.N.V. maar van 3. Aan ondernemerszijde lijkt mij de zaak nog ingewikkelder en moeilijker, als ik mij realiseer, dat per onderneming soms zowel de humanistische, als de R.K. en de Protestants-Christelijke partij vertegenwoordigd is. In tal van gevallen zijn de ondernemingen lid van bepaalde werkgeversorganisaties, terwijl de directieleden, de individuele ondernemers, weer lid zijn van andere organisaties. Hoe die drie zuilen dus aan de ondernemerszijde geconstrueerd moeten worden naar recht en billijkheid, komt mij voor een ware puzzel te zijn. Doch afgezien daarvan is het merkwaardig, dat men direct maar van wal is gestoken om het maatschappelijk leven naar de idee van de gemeenschap in de arbeid te gaan organiseren en systematiseren, in welke gemeenschap dan naar de hymne: „Alle Menschen werden Brüder“ ondertussen Christenen en niet-Christenen broederlijk vereend zijn, waarbij God als Heer van de arbeid en derhalve als enig Hoofd in de gemeenschap van de arbeid is uitgeschakeld. Merkwaardig is, dat men daarvoor ook ijvert als Christelijke organisaties, en dat men ten opzichte van die gemeenschap in de arbeid, waar het de eigen Christelijke organisaties van werkgevers en werknemers betreft, er zo bitter weinig aan heeft gedaan om die individuele werkgevers en werknemers de gedachte bij te brengen, dat zij als Christenen in het arbeidsleven samen een eigen gemeenschap moeten vormen en vertonen in deze wereld. Niet dat ik van een dergelijk pogen, gesteld het zou worden ondernomen, veel effect zou verwachten. Zo heterogeen als de samenstelling van de afzonderlijke organisaties is naar de belijdenis der leden, zo heterogeen zou ook hun verbondenheid zijn.

Daartegenover nu stellen wij en kunnen wij stellen, dank zij de gemeenschap aan één Avondmaalstafel, dank zij de eenheid van Woord en Sacrament, die bij ons voorop gaan, dat patroons en werklieden, werkgevers en werknemers, met hen, die in zelfstandige